

QUADERN DE TEATRE
FRANCESC MASSIP

Barcelona: fortuna i mancances de la cartellera teatral

Dilluns passat tenia lloc al vestíbul del Teatre Romea un viu debat sobre la cartellera teatral barcelonina. Que la reflexió arribi propiciada per la iniciativa privada i no pas des d'instàncies públiques com l'Institut del Teatre o la Fundació Teatre Lliure o el TNC és una anomalia que va acabar condicionant el debat en qüestió.

PÚBLIC I PRIVAT

Va obrir foc Jordi Coca posant sobre la taula la cartellera ideal que el teatre públic hauria de promoure. Una cartellera que hauria d'assumir, al marge de les modes i les vel·leitats polítiques, la tradició teatral catalana tal com és, tant del passat remot com de l'immediat, una tradició que cal rellegir des del present i que el teatre públic no pot ni negligir ni menysprear. Però alhora hauria de convocar regularment les grans tradicions dramàtiques que han configurat la cultura europea, des dels clàssics grecollatins, els d'època elisabetiana, el Segle d'Or, etc., és a dir, tot aquell teatre que constitueix el "cànon" occidental. I, lògicament, hauria d'oferir un bon mostrari de la creació contemporània, que les institucions públiques haurien de potenciar amb una política d'ajuts eficaç.

José Luis Martín, productor de *Vània*, es va situar, com a empresari privat, als antípodes, amb la convicció que les coses estan bé com estan i que cal respectar els fluxos del mercat. Una mirada complaent amb les bondats de l'actual cartellera i una concepció conformista de la cultura i l'art en forma de piràmide amb el gran públic a la base i una minoria elitista al cim. Segons aquesta peculiar estructura, pròpia de l'*Ancien Régime*, cal consolidar la base donant a la gent allò que demana,

és a dir, un teatre d'entreteniment i diversió amb obres de marcat accent mediàtic que, segons Martín, serveixen per crear afició i empènyer la massa cap a nivells "més sofisticats" de l'art dramàtic. El problema és que això no passa gairebé mai així, perquè amb aquest tipus d'espectacles, sovint realitzats a base d'un mimetisme escaransit del pinso televisiu, només s'aconsegueix l'efecte contrari: aviar el públic en un producte cada vegada més homogeni fins que ja no sentirà la necessitat de canviar el sofà de casa per la butaca de teatre.

En una posició similar es va situar el director general de continguts de Focus, Jordi González, que va considerar

que la cartellera barcelonina té una qualitat i un estil propi, que manté un adequat equilibri entre nombre de butaques i percentatge d'ocupació -xifrat en el 51%- i amb una única mancança: el musical.

Com a gerent de la Ciutat del Teatre, Joan M. Gual apostava per una millor definició de fronteres entre el bloc públic i el privat, perquè sovint es programen les mateixes coses. Malgrat reconèixer la qualitat de la cartellera barcelonina, la considera "uniforme, poc excitant, massa complaent i molt poc compromesa" i cada cop més mancada d'espectacles internacionals que, com el difunt Festival de Tardor, permetien mirar més enllà del melic.

L'OFICI

Fa uns anys, en l'únic número que va sortir d' *Els Quaderns del Nacional* (1997), vaig escriure un article en què parlava sobre la tradició teatral catalana, que xifrava no tant (o no només) en un corpus de literatura dramàtica com en les pràctiques escèniques: l'ofici acto-

tacions públiques. Una idea que compartia Joan Lluís Bozzo, director de Dagoll Dagom, una de les companyies que ha patit allò que anomena "depredació de l'hàbitat teatral per unes espècies invasores que s'han menjat les nostres pastures". Bozzo denunciava una cartellera amb un excés de producció pública "que desguitarra, desconcerta i competeix d'una forma absolutament deslleial amb les produccions privades". Potser sí que les companyies independents que durant anys han tirat del carro teatral no s'han vist recompensades adequadament pels plantejaments del teatre institucional sovint poc orientats, però això no justifica la negació que fa Bozzo d'un teatre com a servei públic esgrimint la llei de lliure mercat, un concepte neoliberal de l'art que només contribueix a convertir un dels aspectes més cabdals de la humanitat en vulgar producte de consum. I, a més a més, amb aquest plantejament tirava pedres contra la pròpia teulada, car les grans multinacionals, amb la força del

l'art, haurien de garantir la necessitat o no d'un determinat tipus de teatre musical que no ha arrossegat masses com s'esperava i que ha conduït a la inhibició empresarial davant del fracàs, però també hauria d'evitar confusions entre programacions pròpies del teatre públic o del privat i repeticions innecessàries i decebedores. I és precisament des d'un disseny i una previsió conscient i raonada de la cartellera que es podrà exigir a les institucions públiques que donin suport al risc i a les iniciatives que promouen els programadors independents, com volia Anna Rosa Cisque, presidenta de CIATRE. Des d'aquesta perspectiva, doncs, la cartellera barcelonina no és la que caldria, sobretot perquè potser sí que atraurà un públic més o menys nombrós, però no permet la tan necessària creació d'espectadors, és a dir, una audiència formada i amb criteri que no podrà emergir si el rerefons teòric i crític sobre el qual es consolida una autèntica cartellera està pràcticament mancat de les seves eines bàsiques: els camps per

a la reflexió teatral són irrisoris. No hi ha pràcticament revistes especialitzades (*Assaig de Teatre* és un bolet que no acaba de fer tardor), el món editorial gira l'esquena a l'assaig, a la crítica i a la reflexió teatral, i les publicacions sobre història i teoria de les arts escèniques són gairebé inexistentes fins i tot a l'Institut del Teatre.

EL QUE HI HA

Entre la cartellera ideal i el cofoisme real, es va parlar poc del que hi ha ara mateix: gairebé quaranta espais que acullen fins a 58 espectacles distints, infantils inclosos, sense comptar les innumbrables iniciatives i teatrets de barri que ni tan sols apareixen a la cartellera. Dels que figuren a la *Guia del Ocio*, la majoria són qualificats d'humor (11) o comèdia (7), altres de

drama (4) o contemporani (4), tres tragicomèdies -cap tragèdia-, i alguns musicals que sovint són cabaret o *music-hall*, algun monòleg i dos amb el segell experimental o avantguarda. El més curiós del cas és que, per aquestes etiquetes, no es pot diferenciar entre teatre públic i privat. Només la presència de Carles Santos a la Sala Tallers del TNC i el 4D Òptic a l'Espai Lliure justifiquen plenament la seva inclusió en el teatre subvencionat: la resta podria estar en qualsevol altre espai, mentre que una empresa privada com el Romea té en cartell un Ibsen i ha tingut un Bernhard que mereixerien una seu institucional, com també, sens dubte, el debat objecte d'aquest escrit.

'El compositor, la cantant, el cuiner i la pecadora' al TNC, un muntatge justificadament subvencionat

ral, plàstic, de posada en escena, que situaven el nostre teatre, almenys a finals del segle XX, a l'avantguarda peninsular i en un lloc destacat del panorama europeu. Aquest component de base, que ha emergit en la pràctica continuada de la gent de la professió, que va generar l'insòlit fenomen del teatre independent en ple franquisme i que tindria la seva eclosió durant els primers anys de la Transició, és allò que Santi Fondevila considera l'element diferencial del teatre de Barcelona: un magma vital constituït per la gent que fa teatre i que són els autèntics protagonistes d'una cartellera amb les mancances derivades, en tot cas, del tebi suport que han rebut de les insti-

pensament -i la llengua- únic, en una situació de "liberalisme cultural" deixarien fora de combat qualsevol companyia teatral d'àmbit català. Sense una responsable intervenció pública, estariem abocats al suïcidi teatral i lingüístic.

UNA CARTELLERA TUTELADA?

El debat va culminar, doncs, amb la dicotomia entre una planificació prèvia de la cartellera, dissenyada conjuntament per les companyies independents, l'empresa privada i el teatre públic, o una cartellera oberta al lliure arbitri del mercat. Només una intervenció coordinada i responsable hauria pogut permetre, per exemple, ava-